

równany ponownym ich dopływem pod koniec roku w związku z pewnym napięciem w płynności banków.

Uwagi końcowe

Kluczową pozycję w bilansie płatniczym zajmuje bilans handlowy. O przyczynach spadku aktywnego salda handlu zagranicznego prawie do połowy nadwyżki z roku poprzedniego wspominaliśmy już wyżej. Obserwując jednak kształtowanie się salda w poszczególnych kwartałach 1962 r. zauważyć można, że po szczególnie niekorzystnym kwartale pierwszym, kiedy nadwyżka eksportu wyniosła 610 mln DM, w dalszych wysokość jej była stosunkowo równa, wahała się bowiem w granicach od 940 do 970 mln DM. Można by z tego wnosić, że między importem a eksportem nastąpiła względnie trwała równowaga, która utrzyma się i w roku bieżącym, jeżeli apele rządu NRF o „umiarkowanie” dadzą rezultat i ruch „spirali płace-koszty” zostanie zatrzymany.

Poprawy bilansu płatniczego ze strony usług i świadczeń nieodpłatnych przewidywać nie można. Wyjazdy turystyczne mają trwałą tendencję wzrostu, a ostatnie sprawozdania biur podróży pozwalają spodziewać się w r. 1963 nowych rekordów pod tym względem. Wpływy dewizowe od obcych wojsk wobec będących w toku zmian w strategii NATO, będą w przyszłości raczej mniejsze niż większe, a niezależnie od tego państwa, których wojska stacjonują w NRF, starają się chociaż częściowo skompensować sobie koszty z tym związane, nakłaniając rząd NRF do zwiększenia u siebie zakupów zbrojeniowych. Kwoty wypłacane przez NRF z tytułu odszkodowań wojennych mogą się jeszcze w najbliższym czasie zwiększyć, gdyż zgłaszane są nowe pretensje. Sama tylko *Jewish Claim Conference* wystąpiła z nowymi żądaniem w wysokości 3 do 4 mld DM.

Szczególnie trudno przewidzieć ruchy kapitałów. Jeżeli chodzi o obroty kapitałami długoterminowymi, to pewne jest, że wzrosną dalej kredyty dla krajów słabo rozwiniętych w granicach zawartych umów, możliwe są jednak i inne zmiany, nie dające się przewidzieć.

Uogólniając powyższe uwagi, można wyrazić przypuszczenie, że skłonność „bilansu podstawowego” do pasywności utrzymywać się będzie i w najbliższej przyszłości, co nie wyklucza możliwości odmiennego kształtowania się ogólnego (dewizowego) salda bilansu płatniczego. Nie wydaje się jednak, by mogły z tego wyniknąć, na razie przynajmniej, jakieś groźniejsze konsekwencje dla gospodarki NRF. Rezerwy dewizowe *Bundesbanku* są bowiem dostatecznie wielkie (około 28 mld DM), aby pokryć takie deficyty jak ten, który powstał w r. 1962².

Tadeusz Krajczycki

TELEWIZJA NRD W PIERWSZYM 10-LECIU SWEGO ISTNIENIA

Uchwała Rządu NRD o zorganizowaniu telewizji powzięta została w marcu 1950 r., niebawem też rozpoczęto budowę odpowiedniego ośrodka w Berlin-Adlershof. Działalność tego nowego czynnika w życiu kulturalnym kraju podporządkowano Państwowemu Komitetowi Radiowemu (*Staatliches Rundfunkkomitee*)¹.

Telewizja NRD rozpoczęła swoją pracę wyświetleniem pierwszego programu

² Źródła: „Blick durch die Wirtschaft” z dn. 12 II 1963 i 13 II 63; „Die Zeit” z dn. 15 III 63; „Wirtschaft und Statistik” nr 1/63; „Deutsche Zeitung” z 12 II 63; „Der Volkswirt” z 22 II 63.

¹ H. Ley, *Funk und Fernsehen im Dienste der DDR — Nachrichten und Pressewesen in der DDR*. Wyd. Gesellschaft für Kulturelle Verbindungen mit dem Ausland, Berlin.

w dn. 11 I 1952 r., a od dn. 15 XII 1952 r. podjęto regularne nadawanie dwugodzinnego programu dziennego. W grudniu 1956 r. program telewizyjny obejmował 21 godzin i 24 minuty, a w 1958 r. — 35 godzin tygodniowo. Następne lata przyniosły dalsze jego rozszerzenie. Tak więc z 43 godzin w 1959 r. wzrósł on w roku 1962 do liczby 65 godzin tygodniowo, co stanowi najdłuższy ze wszystkich programów tygodniowych telewizji europejskiej, przewyższający w tym względzie także telewizję NRF, gdzie dwa programy obejmują łącznie 60 godzin. Przewiduje się, że program telewizji NRD rozrośnie się do 80 godz./tyg. w r. 1965.

Równoległe z rozszerzaniem się programu następował wzrost abonentów telewizyjnych w NRD, co wykazuje poniższa tabela:

Lata	Ilość abonentów telewizyjnych
1952	75
1953	600
1954	2 213
1955	13 575
1956	70 607
1957	159 490
1958	317 604
1959	593 479
1960	1 035 030
1961	1 459 251
1962	ok. 2 miliony ²

Liczba zarejestrowanych do końca października 1962 r. aparatów telewizyjnych wynosiła 1 807 703. Oznacza to, że korzysta z nich przeciętnie co trzecia rodzina w NRD.

Adlershof, siedziba telewizji NRD, wyposażona jest w 300 metrowy maszt anteny nadawczej. Program nadawany jest centralnie z dziewięciu studiów i rozprowadzany przez 40 stacji przekaźnikowych. W ten sposób telewizja NRD pokrywa swym zasięgiem 95% terytorium swego kraju oraz znaczną część obszaru NRF docierając do Hamburga, Dortmundu, Frankfurtu n/M. i Norymbergii, tzn., że jej program jest dostępny dla 20—25 milionów mieszkańców Niemiec zachodnich³. Na obszar NRF przekazują program telewizji NRD stacje przekaźnikowe usytuowane w pobliżu granicy, tj. w Schwerinie, Brokken i Inselberg. Po stronie NRF znajduje się w pobliżu granicy z NRD pięć stacji przekaźnikowych: Hamburg, Harz-West, Hohn-Meissner, Kreuzburg i Ochsenkopf-Fichtelgebirge. Zasięg tych stacji obejmuje 2/3 obszaru NRD⁴.

Pod względem ilości abonentów telewizyjnych przodują okręgi przemysłowe NRD. Tak np. w r. 1958 na czele znajdowały się w tym względzie okręgi: Potsdam (23 556), Karl-Marx-Stadt (20 502) i demokratyczny Berlin (18 961). Najmniejszą ilością odbiorników telewizyjnych wykazywały się okręgi: Neubrandenburg (2 450) oraz Schwerin (2 612)⁵.

Od 20 II 1961 r. rozpoczęła pracę Akademia Telewizyjna NRD nadająca następujące trzy cykle audycji: kurs chemii, matematyki, technologii nowoczesnej. Uczestnikom tych kursów umożliwiono branie udziału w specjalnych konsulta-

² Ortle, *Aus der Chronik der elektronischen Zeitung — 10 Jahre Deutscher Fernseh-junk (Eine Entwicklung die erst begonnen hat)*. „Neues Deutschland” z dn. 9 XII 1962.

³ K. M., *Jubiläum in Adlershof — 10 Jahre Deutscher Fernseh-junk*. „Berliner Zeitung” z dn. 5 XII 1962 oraz z dn. 11 XII 1962.

⁴ E. A. Stiller, *Hochgesteckte Fernsehpläne der Zone*. „Tagesspiegel” z dn. 28 VII 1960.

⁵ *Fernsehen in der Zone — Nachrichtendienst der Welt*. „Welt” z dn. 7 VIII 1958.

cjach organizowanych dla nich przez szkoły wyższe. Program audycji Akademii Telewizyjnej obejmuje materiał nauczania 10-tej klasy szkoły politechnicznej. Uczestnicy uzyskują po odbyciu kursów odpowiednie świadectwo w tym zakresie. Od września 1961 r. czynne są również kursy obejmujące materiał przewidziany w programie nauczania 9 klasy szkoły politechnicznej. Kursy te umożliwiają telewidzom, mieszkańcom wsi i małych miasteczek, nie dysponującym szkołą średnią na miejscu, poszerzenie wiedzy ogólnej i uzyskanie odpowiednich kwalifikacji zawodowych bez przerywania pracy⁶.

Od 1958 r. program telewizyjny w NRD kształtował się z nieznacznymi odchyleniami w następujący sposób: audycje na tematy aktualne — 22,4%, sztuki dramatyczne i audycje literackie — 15,9%, audycje dla dzieci, młodzieży i kobiet — 14,0%, audycje rozrywkowe i muzyczne — 23,5%, audycje sportowe — 13,3%⁷.

Telewizja NRD prowadzi ożywioną współpracę i wymianę programów telewizyjnych z 22 krajami. Dyrektor artystyczny telewizji NRD jest prezesem Interwizji oraz Stowarzyszenia Stacji Radiowych i Telewizyjnych Krajów Socjalistycznych i Zaprzyjaźnionych (OIRT). Telewizja NRD nadała w 1960 r. ogółem 66 programów Interwizji i przekazała jej 125 własnych. Eurowizja przyjeżdża w 1960 r. 29 programów telewizyjnych NRD, a telewizja NRD przekazała w tymże roku ogółem 96 programów Eurowizji telewidzom NRD. Również Nordwizja nawiązała współpracę z telewizją NRD i w ramach tych kontaktów telewizja duńska transmitowała koncert Bachowski z kościoła św. Tomasza w Lipsku, *Eugeniusza Onegina* z Opery Państwowej w Berlinie i audycję „musica viva” z Galerii Semperowskiej z Drezna⁸.

Szczególnie ożywiona jest wymiana filmów. I tak np. w r. 1960 telewizja NRD nadała ich ogółem 209, w tym: *DEFY* — 46, z krajów socjalistycznych — 68, z krajów niesocjalistycznych — 58, archiwalnych — 37⁹.

Program telewizji NRD przystosowany jest m. in. do jej swoistych zadań wynikających z konieczności przeciwdziałania rewizjonistycznej i wojennej propagandzie płynącej z NRF oraz odpowiedniego naświetlania panujących tam stosunków. Trzon politycznych audycji telewizyjnych NRD stanowią cotygodniowe komentarze Artura v. Schnitzlera. Komentarze te ilustrowane są fragmentami programu telewizji NRF, z którymi Schnitzler polemizuje.

Bardzo popularną audycją jest również *Aktuelle Kamera*, w której redakcji pracuje 60 dziennikarzy i fotoreporterów oraz korespondenci telewizji NRD w Moskwie, Pekinie, Kairze, Wiedniu, Brukseli, Rzymie, Londynie i Hawanie.

Dużym powodzeniem cieszą się audycje teatru telewizji NRD, na które składa się około 100 pozycji przygotowywanych rocznie przez 5 zespołów dramaturgicznych. Do sukcesów w tym zakresie zaliczono np. takie audycje jak: *Wagnis der Maria Diehl (Odwaga Marii Diehl)* (1958), *Grüne Mappe (Zielona teczka)* (1959), *Nackt unter Wölfen (Nadzy wśród wilków)* (1961), *Die neue Losung (Nowe hasło)* (1962), czy film telewizyjny pt. *Gewissen in Aufruhr (Niepokój sumienia)*, znany również telewidzom naszego kraju. Na to, że obok tych niewątpliwych osiągnięć, liczne są również widowiska o nieodpowiednim poziomie ideowym czy artystycznym, zdaje się wskazywać uwaga prof. Alberta Nordena, członka KC SED, który w swoim przemówieniu na uroczystej akademii w Teatrze Metropol w Berlinie, zorganizowanej z okazji jubileuszu 10-lecia telewizji NRD, powiedział:

⁶ *Lernen vom Bildschirm — Deutscher Fernsehfunk eröffnet die „Fernsehakademie“*. „Neues Deutschland” z dn. 31 I 1961 r. oraz „Berliner Zeitung” z dn. 29 I 1961.

⁷ *Jahrbuch der DDR 1959*, s. 363, *Jahrbuch der DDR 1960*, s. 345. *Jahrbuch der DDR 1961*, s. 395.

⁸ *Jahrbuch der DDR 1961*, s. 400.

⁹ *Jahrbuch der DDR 1961*, s. 398.

„[...]lepiej co tydzień jedna dobra audycja aniżeli co dzień przeciętna, którą ogląda się z poczucia obowiązku”¹⁰.

Ilość nadanych widowisk w telewizji NRD istotnie wzrosła w przeciągu dziesięciolecia imponująco. Podczas gdy w r. 1953 nadano ich ogółem 14, to w roku 1962 liczba ta wynosiła 99¹¹. Duże poruszenie wywołała ostatnio sztuka telewizyjna Güntera Kunerta pt. *Fetzers Flucht*, nadana w ramach audycji jubileuszowych. Założeniem artystycznym autora był odwrót od tradycyjnych konwencji operowych i tendencje, jak to sam określał, „antydogmatyczne”. Sztuka nie zdobyła sobie jednak powodzenia, mimo doskonałej obsady aktorskiej (m. in. z czołkiem zespołu *Berliner Ensemble*, Ekkehardem Schellem, w roli głównego bohatera), fascynującej kamery Wenera Bergmanna i reżyserii znanego Güntera Stahnke. Fabuła sprowadza się do tego, że Fetzer, uciekinier z NRD, zabiwszy w drodze przez granicę milicjanta, w NRF wzbrania się przed gloryfikowaniem go jako bohatera i, pod wpływem rozmowy z wdową po zamordowanym przez siebie milicjancie, wraca skruszony do NRD.

Sztuka Kunerta wywołała szeroką dyskusję w NRD. Czynniki oficjalne wypowiedziały się o widowisku zdecydowanie negatywnie, uważając całą koncepcję sztuki za prymitywną, a eksperyment za nieudany. Główne zarzuty sprowadzają się do tego, że postacie w sztuce są oderwane od środowiska zarówno pod względem socjalnym, jak i moralnym, są nieżyłowe i nieprawdziwe, że sztuce tej brak jednolitej fabuły, że całość cierpi na szablonowym zestawieniu nieumotywowanych sytuacji, naśladownictwie zachodniemieckiej mody. Wystawienie tej sztuki uznano za pożałowania godną pomyłkę i dążność do nieuzasadnionej ekstrawagancji. Zespół dramaturgów telewizji NRD oświadczył ustami Willi Baumerta, że:

„[...]w przyszłości drzwi dla bezmyślnych wrogich sztuce eksperymentów formalistycznych, jak to ma miejsce w *Fetzers Flucht*, nigdy nie będą otwarte”¹².

Ogólne wyniki pracy telewizji NRD w ubiegłym 10-leciu bardzo wysoko oceniła Rada Ministrów NRD, a cały zespół został na uroczystej akademii, przy udziale przedstawicieli rządu NRD i gości z ZSRR, Polski, Czechosłowacji, Bułgarii, Węgier, Rumunii, Kuby, Zjednoczonej Republiki Arabskiej, Jugosławii, Finlandii, odznaczony orderem „Sztandaru Pracy”¹³.

Na zakończenie dodać tu jeszcze trzeba, że telewizja NRD ma — ze względu na centralne położenie Niemiec w Europie — duże znaczenie dla ogólnoeuropejskiej współpracy w tym zakresie i że stanowi ona swego rodzaju centralę w telewizyjnym ruchu tranzytowym pomiędzy Interwizją, Eurowizją i Nordwizją.

Teresa Piotrowiak

TRUDNOŚCI ZACHODNIONIEMIECKIEGO SZKOLNICTWA

Sprawy szkolnictwa, a szczególnie reformy szkolnej, są w Niemczech zachodnich od lat wciąż tematem artykułów, dyskusji i obrad, rozpatrywanym w as-

¹⁰ Streiter für die sozialistische Revolution — Aus der Rede von Prof. Albert Norden zum zehnjährigen Bestehen des Deutschen Fernsehfunks. „Neues Deutschland” z dn. 11 XII 1962 oraz „Berliner Zeitung” z dn. 12 XII 1962.

¹¹ Ortie, „Neues Deutschland” z dn. 9 XII 1962, jw.

¹² W. Baumert, *Kunerts Flucht in den Schematismus. Bemerkungen zu einer Fernsehoper — Günter Kunerts*. „Neues Deutschland” z dn. 23 XII 1962 oraz W. Schwemin, *Fernsehkunst für wen?* „Berliner Zeitung” z dn. 29 XII 1962.

¹³ Unser Fernsehfunke 10 Jahre alt. Feierstunde im Berliner Metropol-Theater. „Berliner Zeitung” z dn. 11 XII 1962.